

Kristian Poulsens Dagbog 1871-1874

Kim Arne Pedersen

Kristian Poulsens Dagbog 1871-1874. Den fattige snedkersøn, der blev ven med Grundtvigs søn og gift med Grundtvigs yngste datter. Transskription, indledning og noter ved Lars Thorkild Bjørn.

Netudgivelse på:

<https://www.grundtvigkold.dk/post/kristian-poulsens-dagbog-1>

Gennem en unik kombination af lysbilleder, musik og folkelig fortælling har tidligere højskolelærer Lars Thorkild Bjørn i en lang årrække formidlet viden om tre af det 19. århundredes store personligheder: Kristen Kold, Bernhard Severin Ingemann og N.F.S. Grundtvig. Få ved, at han også er dokumentarist på højt plan. Han er i dag den bedste kender af Grundtvigs skiftende livsomstændigheder og boliger, og han har løbende drevet studier i den grundtvigske personalhistorie og i den sammenhæng opsporet kildemateriale, ingen før har haft kendskab til.

Studierne har nu resulteret i, at det på nettet er muligt at læse den dagbog, som den senere fremtrædende læge, titulær professor og dr.med. Kristian Poulsen (1854-1931) skrev i årene omkring Grundtvigs død. Kristian Poulsen, der blev Grundtvigs svigersøn, havde ikke baggrund i den grundtvigske bevægelse. Han var søn af en snedkermester, hvor økonomien gik op og ned, og hvor det nødvendigeste – føde, klæder, varme og lys – undertiden savnedes. Som læser gætter man på alkoholproblemer hos faderen, en enkelt passage i dagbogen tyder på det, men det siges ikke direkte. Under alle omstændigheder blev Kristian Poulsen ven med Grundtvigs søn af andet ægteskab, Frederik Lange Grundtvig, og hans nærmeste bekendtskabskreds og fik herved sin gang i det sidste Grundtvighjem på Store Tuborg.

Den vending, Kristian Poulsens liv i den sammenhæng tog, er set før: Et velbegavet barn fra en ikke-boglig familie får stillet sin hunger efter læsning og åndsliv gennem et hjem, hvor begge dele er en selvfølge. Men Kristian Poulsen gik af den grund ikke den vej ind i den grundt-

vigske bevægelse, som man på den baggrund kunne have forventet. Han deltager ganske vist i møder i Danske Samfund, staver sit fornavn med det nordiske “K” og giver udtryk for, at undervisning i naturhistorie skal ske på en “folkelig” måde. Og han er medarbejder på ugebladet “Brevduen”, som Frederik Lange Grundtvig udsender i 1868-69. I “Brevduen” angives, at bladet er blevet mangfoldiggjort på “Louis Kleins Steentrykkeri”, men det fremstår i Kristian Poulsens håndskrift med illustrationer af den senere så berømte kunstner Joakim Skovgaard – noget, der imponerer, ifald der er tale om litografisk reproduktion. I “Brevduen” er Frederik Lange Grundtvigs tekster præget af faderens idéverden, men vennernes bidrag er ikke retningsbestemte. Blandt disse er en lang række naturhistoriske redogørelser – som også er den eneste genre i bladet, hvortil Kristian Poulsen har bidraget som forfatter.

Dagbogen vidner da heller ikke om et vågnende religiøst liv med grundtvigsk prægning, og da Kristian Poulsen ubetænksomt spørger med Bibelen, udviser han ikke anger, men bekymrer sig mere om kammeraternes mulige reaktion. Da han sent i dagbogen skriver om sit trosliv, ses, at han er åben for den religiøse dimension i menneskelivet, men at hans tanker herom er vage og ubestemte.

Mødet med Store Tuborg og dets beboere ændrer dog alligevel Kristian Poulsens liv for altid, og baggrunden er formodentlig fru Asta Grundtvigs ønske om at skabe et hjem, hvor høj og lav færdedes på lige fod. Lars Thorkild Bjørn skriver således formentlig korrekt i sin indledning, at Kristian Poulsens gang i det grundtvigske hus nok har baggrund i fru Asta Grundtvigs tilslutning til Grundtvigs tanker om “det folkelige” og hendes bevidste bestræbelser på at åbne hjemmet for børn af folket. Følgerne for Kristian Poulsen er åbenbare: Til den dannelse, han tilegner sig, lægger sig, at han kommer i kontakt med mennesker, der er villige til at støtte ham økonomisk, får studentereksamen og efter et par år skifter zoologistudiet ud med det medicinske – nok med tanke på, at lægegerningen er en mere sikker levevej.

Så langt rækker dagbogen ikke – den slutter, da Kristian Poulsen bliver student og dermed mønsterbryder i forhold til familien. Undervejs har han sat ord på mindreværdsfølelser i forhold til de formuende kammerater og splittelsen mellem hjemmet og den verden, hvor han møder den dannelse, han higer efter. Han fortæller i den sammenhæng om vanskelighederne ved at få ro til læsning derhjemme, om anfald af hidsighed over

for forældrene og om sin efterfølgende dårlige samvittighed – men også om sin kærlighed til dem og familien, og da han begynder at tjene penge som lærer, støtter han bedstefaderen, der derfor bliver i stand til at lægge arbejdslivet bag sig.

Af særlig interesse for *Grundtvig-Studiers* læsere er dagbogens afsnit om Grundtvigs død. Kristian Poulsen tjente i årenes løb en lille smule ved at læse højt for den svagsynede gamle Grundtvig, men Vartovpræstens personlighed og tankeverden melder dagbogen intet om. Kristian Poulsen er imidlertid på Store Tuborg, da døden uventet melder sig, og giver i dagbogen en detaljeret skildring af begivenhedsforløbet. Med tanke på, at Store Tuborg nu formodentlig skal sælges, skriver han: “Meget skylder jeg i Sandhed Grundtvig. Jeg er ikke længere hin døsig Søvnngænger, jeg tidligere var, jeg har til dels fået Øjnene op, så jeg ikke vandrer mer i blinde. Gud ske lov for det.”

Kristian Poulsens dagbog er som et stykke socialhistorie fra København i 1870'erne en værdifuld kilde for historikere, der skriver om modernisering i det 19. århundrede. Men lige så meget værd er dagbogsskriverens livshistorie. De åbenhjertige passager, hvor han fortæller om forelskelsen i Grundtvigs yngste datter – og indimellem også i andre piger – lader en sympatisk, livlig og velbegavet ung mand med et sundt og naturligt følelsesliv træde frem på siderne.

Til sidst får han Asta som brud – brylluppet står i Vartov på hendes fars 98-års fødselsdag den 8. september 1881. Det er formodentlig en af de få gange – om ikke den eneste – Kristian Poulsen kommer i Grundtvigs kirke. Som Grundtvigforsker fæstner man sig først og fremmest ved den afstand, der er mellem hjemmets centrale placering i den grundtvigske bevægelse og selskabeligheden i flokken af sammenbragte børn og deres kammerater på Store Tuborg, der, når der ses bort fra den tydelige grundtvigske prægning af Frederik Langes artikler i “Brevduen”, på mange måder levede det samme liv som jævnaldrende i velsituerede borgerhjem. Kristian Poulsen blev takket være det sidste Grundtvighjem dét, han blev – en fremragende akademiker – og han hædredes fuldt fortjent med Dannebrogordenen som tak for sit samfundsgavnige virke. Dagbogen er forbilledligt udgivet med indledning og oplysende noter af Lars Thorkild Bjørn, der har udstyret den med enestående fotografier fra et fotoalbum, der har tilhørt Asta Poulsen, født Grundtvig. Lidt kritik skal dog fremføres. Under den 10. januar 1871 tales om “Mandstræv”, og her har Kristian Poulsen nu nok

skrevet "Madstræv". Og når han påskedag den 14. april 1873 skriver, at "Menneskene er ikke som de burde være", bør det markeres, at der er tale om et citat fra biskop Balles lærebog. Endelig er det næppe helt præcist at kalde Gregersens Skole for "grundtvig-koldsk" – grundtvigsk var den, men indflydelse fra Kold har der formodentlig ikke været tale om.